

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm VI. Cùm dilectus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

periculo grauis mali incurrendi; ideoque metus grauis excuset à præceptis, & censuris Ecclesiasticis; non tamen in tali casu, quo directè agitur de defendendo honore Dei, Fidei veritate, aut Ecclesiæ potestate, sicuti docuit lib. 1. Th. mor. tr. 4. c. 4. n. 6. & seqq. & tr. 5. p. 1. c. 5. coroll. 5.

1. NOTANDVM I. Si propriè loquendum sit, discrimen est inter violentiam, seu coactionem, & metus illationem. Nam qui violentiam, seu coactionem patitur, absolute inuitus est; cum non agat ipse, sed agatur: vt si aliquis in loco auribus aut oculis apertis, per vim detineatur, is cogitur adesse, audire, videre. Qui autem metu adactus agit, quòd alioquin non ageret, v. g. vt Missæ, vel concioni assistat, is simpliciter inuitus non est, sed potius volens: Est tamen inuitus secundum quid, seu conditionaliter; nollem, nisi malum maius timerem. Ita hanc rem bene explicat Ioan. Andr. hic n. 15.

2. NOTANDVM II. Qui cum irretito excommunicatione maiore scienter communicat, excommunicationem & ipse contrahit. Sed distinguendum: Vel enim cum excommunicato aliquis communicat in crimine; ob quod excommunicatus est, tum & ipse maiorem excommunicationem contrahet, c. si concubinæ, 55. de sent. excomm. Vel communicat in alijs negotijs sacris, vel politicis, tum minor excommunicatio contrahitur, c. statuius, de sent. excomm. in 6. Opus tamen est ad hanc censuram incurrendam, vt excommunicatus, quocum nulla iusta causa excusatus comunicas, non toleratus seu vitandus sit. Vide quæ dixi lib. 1. Th. mor. tr. 5. p. 2. c. 3.

3. NOTANDVM III. Potius omnia alia mala sustinere debemus, quàm vt peccatum mortale (imò etiam veniale, quantumvis minimum) admittamus, vt dixi lib. 1. tr. 2. c. 6. n. 4. §. Notandum. Verùm quædam non ita intrinsecè ac per se peccata ac prohibita sunt, quin occurrentibus aliquibus circumstantijs, atque hac ipsa metus grauis illatione, desinant esse peccata ac prohibita. Quod maxime in ijs euenit, quæ positiua lege

prohibita sunt, vt carnes die Veneris comedere, cum excommunicatis in sacris, aut politicis negotijs communicare, dummodò id non fiat in Fidei, Religionis, aut potestatis Ecclesiasticæ contemptum, vt supra dixi. Vide Abb. hic n. 5. & quæ dicta sunt lib. 4. Th. mor. tr. 2. c. 8. princ.

NOTANDVM IV. Qui ob metum ab extrinsecò illatum peccat, minus delinquit, quàm si nullo cogente metu malum agat. Vt si quis mortis metu adigatur ad matrimonium cum consanguinea sua non tantum contrahendum, sed etiam consummandum. Quamuis & iste mortaliter peccet, minus tamen, quàm si metus abesset. Quia quod metu fit, minus voluntariè fit, hoc ipso, quòd inuoluntarium admixtū habet: consequenter minus peccatum est. Quare & in externo foro mitius puniendus est, qui ob metum delinquit, quàm si sponte, vt Abb. hic monet n. 2.

CAPITVLVM VI.

Cùm dilectus.

PARAPHRASIS.

Canonici in Insulis habitantes votum iuratum ediderunt, quòd regulam Cisterciensium assumere, & suam Ecclesiam eidem Ordini incorporari, quantum in ipsis esset, permittere vellent. Postea verò penitentia ducti restitui se, ac liberari petebant, allegantes metum & dolum, quo inducti fue rint ad tale votum, ac iuramentum edendum. Sed Innoc. respondit; eum hoc iuramentum in salutis dispendium non vergat, obseruandum esse; neque permittendum, vt periurijs via aperiat. Neque causam sufficientem adesse restitutionis in integrum: Quòd enim metum allegant, constat eum non fuisse mortis, aut corporis cruciatus, vel similem, qui in virū constantem cadat. Quòd verò dolo se inductos asserunt, ea non tam circumuentio, quàm fatuitas ipsorum consonda est.

S V M.

SUMMARIUM.

1. *Iuramentum promissorium erga hominem omnimodè & sine spe relaxationis seruari debet. si sine dispendio salutis æternæ seruari potest, nisi causa iuramenti data fuerit per metum, vel propriè dictam deceptionem.*
2. *Tale iuramentum non debet, & ordinariè non potest relaxari, nisi per plenitudinem potestatis Pontificiæ ex causa grauißima.*
3. *Iuramentum promissorium per metum grauem licet iniuste extortum obliget, non tamen omnimodè & efficaciter, cum relaxatio iuramenti possit impetrari.*
4. *Idem est, si metus leuis fuit incussus ab ipsomet promissario.*
5. *Dolus malus propriè est machinatio quadam ad alterum (prudenter) decipiendum accommodata.*
6. *Homini simplici decepto non succurritur in foro externo, nisi simplicitas & deceptio sit inuincibilis, tum quidem ei succurritur quandoque iudicis officio per restitutionem in integrum, non autem per actionem de dolo.*

ETiam iste casus satis explicatus non est: cum in specie non dicatur, quidnam metuerint Canonici, aut quam calliditate inducti fuerint ad votum, & iuramentum. Sed ex responsione Innoc. III. colligitur, metum grauem fuisse, & deceptionem potiùs passiuam, quàm actiuam.

NOTANDUM Vn. Iuramentum promissorium erga hominem omnimodè, & sine spe relaxationis seruari debet, si sine dispendio salutis æternæ seruari possit: nisi grauis, metus, aut propriè dicta deceptio causam iurandi præbuerit. Ita etiã habetur in c. 2. de pactis, in 6.

Aduerte autem primò: Quòd sermo sit de iuramento promissorio erga hominem, seu in utilitatem hominis tendens, quale fuit istorum Canoniorum, iurantium Cisterciensibus, quòd eorum regulam assumere, & Ecclesiam suam Ordini adiungere vellent.

Cum enim per tale iuramentum ius homini acquisitum sit, non debet, & ordinariè non potest relaxari, nisi per plenitudinem potestatis Pontificiæ, ex causa grauißima, ut docet Sanchez lib. 3. moral. c. 21. n. 2. & videri possunt, quæ dixi lib. 4. tr. 3. c. 11. n. 5. Quòd si Canonici illi votum, quamuis iuratum, soli Deo concepissent, tum faciliùs dispensationem impetrare potuissent. Quia Deus soluendi ac ligandi potestatem Ecclesiæ concessit, idèoque ius suum remittere censetur, si Pastor Ecclesiæ ita expedire iudicet ad animarum salutem.

Aduerte secundo, quòd dixi; Si iuramentum absque salutis dispendio seruari possit. Nam si iuramentum sit de re illicita, seu de eo, quòd absque peccato impleri nequeat, tum ab initio nullam obligationem habet, uti docui eod. tr. 3. c. 6. n. 1.

Aduerte tertio; Quòd excipitur metus grauis. Id verò non ita intelligi debet, quòd promissorium iuramentum per metum grauem, etiã iniuste extortum non obliget; sed quòd non obliget omni modè, & efficaciter, cum relaxatio iuramenti possit impetrari. Ita habetur in c. si verò, 8. de iureiur. Sed quid dicendum, si metu non graui, sed leui iniuste incusso aliquis inductus sit ad iuramentum promissorium, utrum relaxatio ordinariè (seu extra plenitudinem potestatis Pontificiæ) concedi possit etiã ab Episcopo? Negant Abb. hic n. 10. Felinus c. 2. n. 3. de iureiur. Sanchez lib. 4. de matrim. disp. 20. n. 9. Syl. ver. iuramentum, 4. q. 7. in fine, arg. huius c. & cit. c. si verò, & l. metum, ff. hoc tit. vbi dicitur; Metum accipiendum hic esse non quemuis timorem, sed maioris malitatis.

Nihilominus affirmant Hostiens. & Ioan. Andr. inc. verum, n. 6. ibid. Abb. sibi contrarius, n. 3. Alex. de Neuo. n. 7. & 8. de iureiur. Couar. reg. peccatum, p. 2. §. 3. n. 7. Et hæc sententia mihi placet, si ipsemet promissarius metum iniustum, quamuis leuem incussit, quòd in odium eius, ne ex propria iniquitate commodum ferat, iuramentum à Iudice relaxari possit. Ratio est: Quia cum ius efficax promissario iniusto acquisitum non sit, (in conscientia enim foro læsum in integrum

grum restituere cogitur) consequens est, nullam illi iniuriam fieri, si iuramentum relaxetur.

Ad argum. ex hoc c. desumptum, resp. Non constare, quod in casu huius c. metus aliquis, quamuis leuis, ab ipsis Cisterciensibus Monachis iniuste incussus fuerit, ad extorquendum iuramentum. Ad c. si verò, & l. metum, ff. hoc tit. respond. duabus de causis iure tum civili, tum canonico ponderari, vtrum metus leuis fuerit, an grauis. Prima est: Quia vt promissio per metum extorta rescindi possit, requiritur, vt metus inuoluntarium mixtum effecerit, quia promittens nolisset promittere, nisi coactus fuisset. Id autem facile præsumitur, aut probatur, si metus grauis sit, & cadens in virum constantem. Secunda. Quia metum passio Prætor actionem *Quod metus causa* non impertitur, nisi fuerit grauis, seu iniustus. Interim tamen iudex, etiam sine intentata actione, ex officio suo succurrere potest iniuste læso per metum leuem, vt eum in integrum restituat, relaxato iuramento, sicuti bene docet Alex. de Neuo cit. n. 8. & Gl. hinc ver. metum mortis, & docui lib. 3. tr. 4. c. 6. assert. 3. Multo verò magis pro conscientie foro Prælati, v. g. Episcopus iuramentum in tali casu relaxare poterit, ad hunc finem, vt iniustum, quamuis leuem metum passus contra exigentem promissa per exceptionem se defendere possit, sicuti docet Sanchez cit. loco.

5 Aduerte quartò; Quod dolus malus sit machinatio quædam ad alterum decipiendum accommodata, l. 1. §. Dolum, ff. de dolo malo, & Seruius apud Cic. lib. 3. de offic. Cùm verò machinatio, aut operatio quæcumque accommodata non est ad decipiendum prudentes, & cordatos, tam si quispiam decipiatur, non est propriè dolus, sed simplicitas ac fatuitas seipsum decipiētis. Quamobrem tali homini in foro externo non succurritur, vt ex hoc c. colligitur, & notauit hio Abb. n. 2. Imola n. 2.

6 Cæterum si simplicitas, & deceptio inderita in homine sit inuincibilis, tunc credibile est, in foro conscientie ita deceptum defendere se posse: Imò in externo etiam foro

Iudicis quandoque officio succurri per in integrum restitutionem. Etenim plerumque culpâ non vacat, qui cum tali homine contrahit. Sed actioni de dolo (in qua condemnatus infamis efficitur) locus hinc non erit, cùm dolus propriè admissus non sit, vt supra dictum.

CAPITVLVM VLT.

Super eo.

PARAPHRASIS.

Si quis per testes legitimè probauerit, se à quibusdam spoliatum esse, rectè faciet Iudex, si spoliato iuramentum facere permittat, quanti res amissas, damnumque suum æstimet, & ad hoc spoliatores condemnet: præcedente tamen taxatione, quæ fieri debet pro personarum, & negotij qualitate.

SUMMARIVM.

1. Si constet, vel probatum sit, quempiam per vim iniustam esse lesum, quantitas & æstimatione lesionis per iuramentum læsi, prævia iudicis taxatione probari potest.
2. Ad hoc tamen iuramentum non facile deueniendum est, si per testes, etiam domesticos (qui in hoc casu sunt admittendi) probatio haberi potest.
3. Neque locus est iuramento huic veritatis, seu vere æstimationis, si non contra ipsum, qui violentiam intulit, sed contra alium instituat, nec violentie, nec doli participem.
4. Si iuramentum hoc deferendum est à iudice, deferri ab eo id debet audito læso, & prius taxata quantitate.

NOTANDVM Vn. Si constet, vel probatum sit, per vim iniustam quippiam ablatum esse, tum quantitas & æstimatione rerum ablatarum per iuramentum læsi, præcedente Iudicis taxatione, probari potest. Et dicitur hoc iuramentum *veritatis* seu *vere æstimationis*, vt dixi lib. 4. tr. 3. c. 5. n. 1. §. alterum.

K k k k k

Sum.